

חוקת

אלו טמאים⁸. ומפני מה אמרו שלא יציל על הכל כשאר כלים המצילין, מפני ש- שאר הכלים המצילין אין מקבלין טומאה וכלי חרס מקבלין טומאה וכלי טמא אינו חוצץ, וכל כלי עם הארץ בחזקת טומאה כו', גזרו שלא יציל כלי חרס על כלי שטף שבתוכו⁹.

וממשיך הרמב"ם¹⁰, "אדם שהי' נתון בתוך החבית ומוקפת צמיד פתיל טהור כו' ויראה לי שזה שלא גזרו על כלי חרס שלא יציל על האדם מפני שהוא דבר שאינו מצוי וכל דבר שאינו מצוי לא גזרו בו".

ולהלן¹¹ ממשיך, "ארובה [היינו חלון] שבין בית לעלי' וטומאה בבית וקדרה [של חרס] נתונה על פי הארובה . . כל שבעלי' מאוכלין ומשקין וכלי חרס טהור, אבל אדם וכלי שטף שבעלי' טמאים, שאין כלי חרס חוצץ אלא על האוכלין ועל המשקין וכלי חרס וכל שבעלי' טהור כאילו הוא תחת צמיד פתיל בכלי חרס וטמא האדם שבעלי' זו מפני שהוא דבר המצוי".

א. כתב הרמב"ם¹²: "מנין לצמיד פתיל שמציל באהל המת שנאמר¹³ וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא, הא יש צמיד פתיל עליו טהור, ומפי השמועה¹⁴ למדו שאין הכתוב מדבר אלא בכלי חרש בלבד, כלי שאינו מטמא אלא דרך פתחו, לפיכך אם הי' פתחו סתום ומוקף צמיד פתיל הציל על כל שבתוכו, קל וחומר¹⁵ לכל הכלים שאין מקבלין טומאה שיצילו בצמיד פתיל (והם) – כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה וכלי עצמות הדג ועורו עצמות העוף וכלי עץ הבאה במדה ונסרים של עץ שהן פשוטין ואינן כלים וגולמי כלי מתכות)".

ובהמשך הדברים (ב' פרקים לאח"ז) כתב: "כל הכלים המצילים בצמיד פתיל מצילין על כל מה שבתוכן בין אוכלין בין משקין בין בגדים וכלי שטף זהו דין תורה; אבל מדברי סופרים שכלי חרס המוקף צמיד פתיל אינו מציל אלא על האוכלין ועל המשקין ועל כלי חרס אחרים שהיו בתוכו, אבל אם היו בתוך כלי חרס המוקף כלי שטף או בגדים הרי

(8) עדיות ספ"א.

(9) ראה עדיות שם.

ברמב"ם שם מאריך לבאר למה גזרו גם על כלי חרס של חבר. וכ"ה בפ"י הראב"ד עדיות שם. ולכמה דיעות הוא רק בכלים של ע"ה ולא של חבר – ראה ר"ש כלים פ"ט מ"ב. שם רפ". אהלות פ"ה מ"ג. רע"ב אהלות שם. וברע"ב עדיות וכלים שם פ"י כדברי הרמב"ם. וראה תוי"ט עדיות, כלים ואהלות שם (וכלים שם פ"ט מ"ז). ואכ"מ.

(10) שם ה"ב (מתוספתא אהלות פ"ט, ח).

(11) ה"ד. והוא מאהלות פ"ה מ"ב.

(1) ה"ל טומאת מת פכ"א ה"א.

(2) פרשטנו יט, טו.

(3) ספרי עה"פ.

(4) ראה ספרי שם: ר"א אומר בכלי חרס הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא בכל הכלים ת"ל כל כלי פתוח כלי שמקבל טומאה דרך פיתוחו ואיזהו זה כלי חרס.

(5) ספרי להלן שם.

(6) המשך ל' הרמב"ם שם. וראה כלים רפ"י

ובהנסמן ג"כ הרמב"ם שם.

(7) פר"ג ה"א.

ג. ביאור הענין:

ענין ה"חיים" ברוחניות ובעבודת ה' אדם פירשו וענינו הדביקות בה', כמ"ש¹⁶, "ואתם הדבקים בה' אלהיכם כול-כם היום", שהקב"ה נקרא חיים¹⁷, ויתירה מזו – הוא מקור החיים, "מחי' החיים"¹⁸. ולכן נק' בני ישראל "חיים"¹⁹, להיותם דבוקים בהקב"ה, שהרי גשמתם היא "חלק אלקה ממעל ממש"²⁰, וכמאמר²¹ "חבוקה ודבוקה בכ'".

ומכאן, שהעדר הדביקות באלקות ח"ו ה"ז ענין של "מיתה", היפך החיים. ולפי זה י"ל, דענין "אהל המת" ברוח-ניות קאי על כללות עולם הזה (לפני בירורו), הנקרא בשם "עולם הקליפות וסטרא אחרא"²² (כי עולם הזה "הוא מלא קליפות וסטרא אחרא שהן נגד ה' ממש"²³), והרי קליפה, היא מקום המיתה והטומאה ה' ישמרנו²⁴.

ונמצא, שירידת נשמת האדם לעולם הזה היא בדוגמת אדם הנמצא באהל המת.

והנה אף שהנשמה מצד עצמה, ל-היותה נשמה טהורה דבוקה בה', ה"ה "חיים" שאין "טומאת מת" של עוה"ז יכולה לפגוע בה, מ"מ, על ידי התלב-שות הנשמה בגוף גשמי, שבזה נעשה קשר בין הנשמה והעולם שמחוצה לה,

ונמצא, שיש בהלכה זו דהצלה מ-טומאת אהל ע"י "צמיד פתיל" ג' חלוקות:

(א) כלים שאינם מקבלים טומאה מצי-לין בצמיד פתיל על כל מה שבתוכם גם מדברי סופרים.

(ב) כלי חרס המוקף בצמיד פתיל, שמציל על אוכלין ומשקין, וכן מציל על אדם שנתון בתוך החבית, אבל מדברי סופרים אינו מציל על כלי שטף ובגדים.

(ג) אדם שבעלי' וקדרה על פי ה-ארובה – שאז אין הכלי חרס מציל על האדם שבעלי' זו.

ב. והנה ידוע²⁵ שמכל הלכה שבתור-ה יש ללמוד הוראות בעבודת השם, היינו, שנוסף על הפירוש הפשוט שבכל הלכה (שהוא העיקר), יש בכל הלכה גם פירוש בעבודה רוחנית, שהוראה זו שייכת לכאז"א, ובלשון הרמב"ם²⁶ "רוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים", וכמ"ש²⁷ "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה'",²⁸ שתכלית "כל החוקים האלה" היא שיבוא על ידם "ליראה את ה'", ולפיכך יש ללמוד מכל הלכה הוראה בענין של יראת שמים.

ועד' בענינינו, שג' ענינים אלו בשיי-כות להצלה מטומאה באהל המת יש דוגמתם בעבודת האדם לקונו.

(16) ואתחנן ד, ד.

(17) ירמ' י, אבות דר"ס ספ"ד.

(18) יומא עא, א.

(19) אבות דר"ס שם.

(20) תניא רפ"ב.

(21) נוסח הושענות ליום ג'.

(22) תניא פ"ו (י, סע"ב).

(23) תניא פל"ו (מה, ב).

(24) תניא פכ"ב (כו, ב).

(12) ראה קונטרס לימוד החסידות פ"א ואילך. אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ נ"ע ח"ג ס"ע ר"ט ואילך. ובכ"מ.

(13) סוף הל' תמורה.

(14) ואתחנן ה, כד.

(15) ראה תניא ספכ"ג.

אפשרי שטומאת עוה"ז תפגום בקדושתה, וזקוק לענין של שמירה ("הצלה") מטומאה זו.

ובכללות, הדביקות של הנשמה ב-"הקב"ה בהיותה למטה בעוה"ז היא ע"י עסק התורה ומצות, "ראה" נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב גו' ובחרת בחיים"²⁵, אלא שזוהי שמירה והצלה בעת עסקו בתומ"צ, משא"כ בעתים ש-עוסק בצרכי גופו ופרנסתו כו', זקוק אז לשמירה נוספת מטומאת עוה"ז. ושמירה והצלה זו היא כאשר משנה מהותו של הגוף, עד שבא לידי מצב שהוא משומר לגמרי מטומאת עוה"ז.

וזוהו הרמז בפרטי ההלכות ע"ד ה-אופנים השונים שכלים מצילים מטומאה באהל המת, שהם "עצות . . . מגדול ה-עצה" איך אפשר לו לאדם להציל את עצמו מטומאת עולם הזה ("אהל המת"), ויש בזה דרכים שונות:

ה-"כלי" הוא גוף האדם, שבו מת-לבשת הנשמה, וסתם כלי מקבל טומאה באהל המת, כלומר, הגוף מצ"ע מתפעל מסביבתו, ובמילא מתפשטת הטומאה גם בנשמת האדם ופוגעת בקדושתה. אבל יש אופנים שה-"כלי", הוא הגוף, יכול להציל מטומאת האהל, ובכללות - ב' אופנים בדבר:

אופן א' - כאשר הכלי אינו מקבל טומאה, שהוא כלי כזה, "שאינו חשוב כלי לענין טומאה"²⁷. וענינו ברוחניות,

כאשר עיקר עבודת האדם היא עבודת הנשמה, שאור הנשמה מאיר אצלו ב-אופן גלוי, והגוף לא זו בלבד שאינו מסתיר על אור הנשמה, אלא עוד זאת, שאפילו אינו מגביל אותו (כל כך), ולכן אין עליו דין "כלי" (בנוגע לדיני טומא-אה), כיון שגוף זה אינו מגביל את אור הנשמה²⁸.

ואופן שני - כאשר הכלי הוא כלי חרס הנעשה מעפר. וענינו בעבודה הוא ענין הביטול ("ואנכי עפר ואפר"²⁹, "ונפ-שי כעפר לכל תהי"³⁰), שהגוף אין לו מציאות (כפני עצמו), אלא הוא בטל בתכלית להנשמה, באופן שקדושת הנש-מה חודרת תוך כל פרטי הגוף ובמילא אין נתינת מקום לאיזה ענין של טומאה, היפך החיים והקדושה של הנשמה.

זאת אומרת: באופן הא', הרי מלכת-חילה אין כאן הגבלה מצד הגוף, וכל העבודה היא עבודת הנשמה ("עובדי ה'

לענין טומאה". וראה מפרשי המשנה ידים פ"א מ"ב.

(28) להעיר מחילוקי המדרגות דנשמות דמ"ה ונשמות דב"ן וחילוק דביטול גופו דמשה שה' מצד נשמתו וביטול גופו דאליהו שה' מצד הגוף עצמו (ראה ד"ה החודש תרס"ו (המשך תרס"ז ע' קנח ואילך). ד"ה ור' סיני תש"ח פ"ו. ובכ"מ).

וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"א ע' קלא: יתרון מעלה ומדרי' המשיח גם על חנוך כי חנוך הוצרך להתפשט מחומר הגופני בעלותו למעלה, ומשיח יתקיים בגופו עם שרש נשמתו למטה כמו שהוא למעלה ממש (ומבין שם שהוא למעלה גם מגופו של אליהו). ע"ש (ושם ע' קלח ואילך) בארוכה.

(29) וירא יח, כו.

(30) תפלת אליק נצור שבסוף (לאחר) תפילת העמידה.

(25) נציבים ל, טו, שם, יט.

(26) ראה אבות דר"נ שם, שעשרה נקראו

חיים הקב"ה תורה ישראל כו'.

(27) שר"ע אדה"א אר"ח סקנ"ט ס"ב לענין "כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה שאינם חשובים כלי

שתחתיהן עד התהום מפני שהם כאוהל
והאוהל מציל אא"כ הי' הכלי כלי חרש
שאינן אהלי כלי חרש מצילין³²:

בשאר כלים שאינם בגדר טומאה (וב-
עבודה רוחנית – היינו גוף שאינו מסתיר
על אור הנשמה ואינו נותן מקום לטומאת
עוה"ז כו'), שייד לומר דכשכפאם על
פיהם ועשאם אוהל בפני עצמו, שוב
נחשב שאינם באהל המת (דגם זה מספיק
לבטל ה"פתח" לאויר העולם, ואין שום
שייכות בין הגוף לטומאת עוה"ז ש-
סביבו).

משא"כ בכלי חרס³³, כיון שענין ה-
טומאה אינו מושלל מהם (ובעבודה
רוחנית – היינו גוף שאינו מושלל
מטומאת עוה"ז) – והא ד"צמיד פתיל"
מציל מן הטומאה, הוא רק מפני שחוצץ
בפועל בפני הטומאה ואינו מניח את
הטומאה להתפשט תוך הכלי – לכן, לא
מועילה סתם כפיית הכלי על פיו כדי
לחצוץ בפני טומאת אהל המת, אלא צ"ל
הפסק חזק, "צמיד פתיל", שרק אז נחשב
שאינן "פתח" לאויר העולם שסביבו.

ד. וזהו גם הרמז בהחילוק בין כלים
שאינם מקבלים טומאה וכלי חרס, ש-
בכלי חרס גזרו חכמים שלא יצילו על
כלי שטף או בגדים שבתוכם, משא"כ
בכלים שאינם מקבלים טומאה שלא גזרו
גזירה זו:

באופן הא', שאין לו שייכות לעבודת

בנשמתם³⁴). ולכן אין טומאת עוה"ז פו-
געת בו, דכיון שנמצא ב"כלי" שאינו
בגדר טומאה (שהרי אין גופו "כלי" ה-
מגביל גילוי אור נשמתו), ה"ז כאילו
שאינו נמצא "באהל המת" (מקום ה-
טומאה).

משא"כ באופן הב', הרי הגוף הוא
בגדר "כלי" המגביל את גילוי אור
הנשמה [שכן כלי חרס הוא כלי שיכול
לקבל טומאה (עכ"פ מאוירו), כיון
שהכלי פועל הגבלה באור הנשמה]; אלא
דכאשר האדם עובד עבודתו עם הגוף
(כלי עצמו, לבררו ולזככו, עד לזיכוך
בשלימות³⁵, שאין להגוף שום מציאות
לעצמו, וכל ענינו של הגוף הוא אך ורק
לגלות אור נשמתו, אזי ניצל מטומאה
שבאהל המת.

– ובשני אופנים אלו אמרה תורה,
דאימתי יכול הכלי (הגוף) להציל מטומ-
אה של אהל המת, רק כאשר "צמיד
פתיל עליו", שהוא שקוע כל כולו בעבו-
דה זו [אם להגבי' את עצמו למעלה
ממדידות והגבלות גופו, עד שגופו אינו
בגדר "כלי"; או העבודה דבירור וזיכוך
הגוף עצמו, עד שהוא בגדר "חרס",
ואנכי עפר ואפר, בטל בתכלית אל הנש-
מה]. משא"כ אם יש "פתח" לאויר
העולם, אזי לא ניצל מטומאת אהל המת.

ובדרך זו יש לבאר הטעם הפנימי
לחילוק נוסף שמצינו בין כל הכלים
המצילין לכלי חרס – ד"כלי" הכלים
המצילין בצמיד פתיל אם היו בהן טפח
על טפח על רום טפח וכפאן על פיהם
על הארץ אע"פ שלא מירח בצמיד פתיל
מן הצדדין הרי אלו מצילין כל מה

32 וראה השגות הראב"ד שם. ר"ש ורע"ב
למשנה כלים שם. נ"ב הרמב"ם שם. ואכ"מ.

33 להעיר משו"ת צפע"נ (נ. י.) סי' קטז
(נעתק בצפע"נ עה"ת פרשתנו עה"פ יט, ט)

בהחילוק דאפר חטאת באוהל המת אם הי' בכלי
אכן המוקף צמיד פתיל או בכלי חרס. וראה שם
סי' שיא. ואכ"מ.

31 רמב"ם שם פכ"א ה"ג. וראה ספרי

פרשתנו עה"פ. פיה"מ להרמב"ם כלים רפ"י.

הטעם ע"ד הנגלה לגזירה זו³⁶ – מפני חשש כלים של ע"ה, כלומר, בשאר כלים יש חשש שיתערבו עם „עם הארץ“, אר-ציות וחומריות העולם, משא"כ באוכלין ומשקין (שנעשה דם ובשר כבשרו), כי אין תלמיד חכם משתמש כלל עם אוכלים ומשקים של ע"ה.

ויש להוסיף – ע"ד הדרוש והרמז – דגם הטעם ע"ד הנגלה שלא גזרו באדם „מפני שהוא דבר שאינו מצוי“, רומז ל-טעם הפנימי הנ"ל, כי אדם כזה שעבור-דתו בבירור וזיכוך גופו היא בשלימות, עד שהוא בדרגת „כלי חרס“ ש„צמיד פתיל עליו“, הוא „דבר שאינו מצוי“ (בגדרי ה)עולם.

ה. והנה אע"פ שיש שני סוגי כלים המצילים על הטומאה בצמיד פתיל כנ"ל (כלים שאינם מקבלים טומאה וכלי חרס), מ"מ מדייק הרמב"ם (ע"פ לשון הספרי³⁷), שמקור ההלכה שצמיד פתיל מציל מן הטומאה באהל המת נאמר לכתחילה בכלי חרס דוקא, ובלשונו „מפי השמועה למדו שאין הכתוב מדבר אלא בכלי חרש בלבד“, אלא שמזה למדו ק"ו לכל הכלים שאינם מקבלים טומ-אה³⁸.

36 רמב"ם שם פכ"ג ה"א.

37 כנ"ל הערה 4.

38 וכת"ב בפיהמ"ש להרמב"ם כלים רפ"ו.

בר"ש ורע"ב כלים שם כתבו, דמריבני דגם שאר הכלים מצילין מתיבת „כל“, וכן משמע מ-פשוט הדרישה בספרי פרשתנו (הובא לעיל הערה 34) שמסיים „ת"ל וכל כלי פתוח“. ובתוי"ט כלים שם, וצריך לומר דאע"ג דאתאן בק"ו טרח וכתב ל" קרא". אבל ראה ספרי דבי רב לספרי שם דלשון הספרי „ת"ל וכל כלי פתוח“ ט"ס הוא „וכן ראיתי למהר"ט שמוחקה“. וכת"ב בגר"א, זרע

הגוף עצמו, והוי כמו שאינו נמצא באהל המת כנ"ל, אי"כ אינו בגדר³⁹ טומאה, ולכן אין צורך בגזירה: משא"כ באופן הב', שהיא עבודה בתוך הגוף, הרי סו"ס יש אפשרויות לענין הטומאה (כיון ש-עבודתו היא עם הגוף עצמו), ולכן החכ-מים שהוסיפו גדרים וסייגים, גזרו שכלי חרס לא יצילו בפני הטומאה.

אלא שגזירה זו היא רק בנוגע כלי שטף ובגדים, שהם דברים שאינם חלק מהאדם עצמו אלא דברים שחוץ ממנו, ולכן אף ששייכים אליו (כנרמז בזה שנמצאים תוך הכלי חרס), מ"מ, אין קדושת נשמתו מאירה בהם כ"כ, ולכן גזרו חכמים שאינם ניצולים מטומאת האהל:

משא"כ אדם הנמצא תוך כלי חרס – דאדם (מלשון „אדמה לעליון“⁴⁰) קאי על נשמת האדם – אינו בכלל גזירה זו, כי הנשמה עצמה, להיותה בתוך „כלי חרס“ ש„צמיד פתיל עליו“ (היינו שהגוף בטל אלי' בשלימות), אין חשש שטומאת עוה"ז תיגע בה ח"ו: וכן לא גזרו על אוכלין ומשקין שבתוך כלי חרס, כי הם נעשים דם ובשר כבשרו ומתייחדים עם גופו, וכיון שגופו הוא בדרגת „כלי חרס“, לכן גם האוכלים ומשקין שנעשים חלק מגופו ניצולים מטומאת עוה"ז.

ויש לומר, שביאור זה מתאים גם עם

34 להעיר מלשון הספרי פרשתנו עה"פ (הובא בפיהמ"ס להרמב"ם כלים רפ"ו) בהק"ו שלמד כלי גללים כלי אבנים כו' מכלי חרס „ומה כלי חרס שהם עוללים לקבל טומאה כו' כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה שאין עוללים לקבל טומאה אינו דין שיצילו כו'“.

35 של"ה כ. ב. רסח, ב. שא, ב. וראה עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג.

שייכותו לעולם היא „מרחוק“ (דרך „ארובה“).

כלומר: גם להאופן דנמצא בכלי שאינו מקבל טומאה, דהיינו עובד ה' בנשמתו (כנ"ל), הרי עבודתו פועלת על גופו, אלא שפעולתו היא מצד אור הנשמה שמאיר תוך גופו, ועד שגופו מתבטל מפני תוקף אור הנשמה ולכן לא נחשב „כלי“, כנ"ל:

משא"כ אדם הנמצא בעלי' פירוש, שעבודתו היא בפרישות לגמרי מדברים גשמיים, שאינו עוסק כלל עם גופו להאירו באור נשמתו, בחשבו שעיי"ה שמור מטומאת עוה"ז כו'.

ועי' באה הוראת התורה, שאיפכא היא: אף שמשורת הדין (מדאורייתא) ה"ה טהור לפי שאינו באהל המת („מקום המיתה“ של עוה"ז), מ"מ, דוקא באופן זה גזרו חכמים טומאה על האדם (מה שלא גזרו בשני אופנים הנ"ל), כי מצבו האמיתי של אדם זה הנמצא בעלי' הוא, שאינו מובדל בעצם מטומאת עוה"ז, דזה שאין טומאת עוה"ז פוגעת בו הוא אך ורק מפני שפורש עצמו בפועל ממנו, אבל מצד עצם מציאותו הרי הוא שייך⁴⁰ לעולם הטומאה כו'.

משא"כ בשני האופנים הראשונים⁴⁰, שהאדם אינו פורש מעניני העולם, אלא עבודתו היא בתוך „כלי“, לא גזרו חכמים טומאה על האדם, והוא טהור.

(משיחת כ"ף מרחשון תשמ"ה)

ויש לעיין אמאי נרמז דין זה גבי כלי חרס דוקא, ולא שהכתוב ידבר מלכת-חילה גם בכל כלים שאינם מקבלים טומאה?

ויש לומר הביאור בזה בפנימיות הענינים — ע"פ הנ"ל:

אע"פ שלכאורה גדלה מעלת אופן הא', שבו מתעלה האדם למעלה מגדר טומאה כנ"ל, מ"מ, תכלית כוונת בריאת האדם וירידת נשמתו לעולם הזה להת-לבש בגוף היא כדי לברר את הגוף ולזככו, בלשון הידוע „כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל“, וירידתה לעוה"ז היא רק כדי לתקן הגוף ונפשו הבהמית וחלקו בעולם (וכמבואר באור-כה בספר תניא קדישא⁴¹).

וזהו שכתב הרמב"ם „שאין הכתוב מדבר אלא בכלי חרס בלבד“ — כי ה' כוונה העליונה (שבה „הכתוב מדבר“) היא שהאדם יעבוד עם גופו, ולפעול עליו שיהי' בדרגה ד„כלי חרס“.

ועפ"ז יש לבאר את האופן השלישי הנ"ל (סעיף א"ב) — בדין „ארובה שבין בית לעלי' וטומאה בבית וקדרה נתונה על פי הארובה“, שבה גזרו חכמים טומאה גם על האדם הנמצא בעלי':

בבבא זו, אין האדם נמצא בתוך „כלי“ כלל — לא בתוך כלי חרס ולא בתוך כלי שאינו מקבל טומאה, אלא נמצא בעלי'. וענינו ברוחניות, שהאדם חושב שכדי להציל את עצמו מטומאת עולם הזה, הוא מגבי' א"ע ב„עליי“, ש-פורש את עצמו מעניני העולם, וכל

(40) להעיר מג' האופנים שנתבארו במ"א (לקו"ש ח"ה ע' 96 ואילך), בסיבת העדר השנייה הנעשה בהאדם מסביבתו. ועד"ז בנוגע להנשמה רבנו יונה ורמב"ם.

אברהם ומלבי"ם לספרי שם. וראה זית רענן ליל"ש עה"פ. חו"ס אנשי שם לכלים רפ"י.

(39) מל"ז (מח"ב) מ"ס"ה שער כ"ג ח"א.

חוקת ב

לפום ריהטא כוונת רש"י היא לפרש תיבת „אתרים“ (שאינן לה חבר במקרא) – דלשני הפירושים „אתרים“ הוא מלשון „תרים“ (אלא שנתוספה אות אל"ף בתחילת התיבה, כפי שמצינו על דרך זה בעוד מקומות), והחילוק בין שני הפירושים הוא – מי הם ה„תרים“: לפי הא' קאי על המרגלים, שנאמר בהם „תרים (את הארץ)“ וכן מצינו פעמים רבות בפ' שלח גבי מרגלים הלשון „ויתורו“, „לתור“ וכיו"ב; ולפי הב' קאי על הארון שהי' נוסע לפניו, ונקרא ה„ח"יר הגדול" כיון שנאמר בו „לתור להם מנוחה“.

[ואף שבכתוב נאמר „האתרים“, לי' רבים (וכפי שהקשו בכמה מפרשי רש"י⁽¹⁾) – יש לומר, שלכן מוסיף רש"י תיבת „התייר“ הגדול, דכיון שהוא „גדול“ יש מקום לתארו בלשון רבים,

וכן בכת"י רש"י שתח"י, ליתא תיבת „שנאמר“ (והרי גם התיבות „נוסע לפניו“ הן לשון הכתוב שם). וראה לי' הבתי כאן.

(7) ראה מפרשי רש"י (רא"ם. ס' זכרון. קיצור מזרחי. באר מים חיים. רע"ב. אמרי שפר. משכיל לדוד. ועוד) ובהנשמך בהערה הבאה. וראה ספרי בהעלותך שם (בגירסת רבינו הלל ועוד. וכ"ה במושכ זקנים עה"ת פרשתנו כאן): דרך התרים לא נאמר כ"י.

(8) ראה גם רש"ם, ראב"ע ועוד כאן. וראה פרש"י ישע"י נס"י (צוין באמרי שפר כאן). וראה לקמן הערה 23.

(9) שלח יד, ו.

(10) ראה שפ"ח. אמרי שפר. באר מים חיים. משרל לדוד. מלאכת הקודש. ועוד.

א. „וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל גו"י, ובפרש"י על „דרך האתרים“ מביא שני פירושים: „דרך הנגב שהלכו בה המרגלים שנאמר ויעלו בני גב. ד"א דרך האתרים דרך התייר הגדול“ הנוסע לפניו שנאמר דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה“.

(1) פרשתנו כא, א.

(2) בכת"י רש"י אחדים שתח"י – חסר פי' הא'.

(3) כ"ה גם בת"א ותיב"ע עה"פ.

(4) שלח יג, כב.

(5) כ"ה בתנחומא פרשתנו יח. במדבר פ"ט,

כ.

בירושלמי ריש יומא (ועד"ז בירושלמי סוטה פ"א ה"י. ספרי בהעלותך י' לג. סדר עולם רבה פ"ט. וראה גם תוספתא סוטה פ"א, א) „מהו דרך האתרים כי מות התייר הגדול שהי' תר להם את הדרך, וקאי על אהרן והעננים שהיו בזכותו. וראה פנחס רזא כאן בשם ר"י חסיד. מלאכת הקודש ובאר בשדה על פרש"י כאן. ועוד.

אבל לפי פשוטו לי' רש"י (ותנחומא וב- מדבר"ר) שמביא ע"ז הכתוב (בהעלותך שם), וארון ברית ה' נוסע לפניו דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה – (א) קאי בפשוטו על הארון [ובכאר מים חיים (לאחי המהר"ל) על פרש"י – דקאי על הקב"ה (וראה דברים א, לג.) וגם על הארון ולכן נאמר האתרים לי' רבים] (ב) ושזה הי' קיום (גם) אחרי מיתת אהרן, כפשוטו לי' הכתוב ש„בא דרך האתרים“ (ולא „שמת התייר הגדול“), (6) בהעלותך שם. – בדפוס א' וב' דפרש"י,

(*) וצ"ע בתנחומא (באבער) פרשתנו מב „שמת הקדוש הגדול“ וינאמר ויכנסו ברכים כ"ג.